

Vrije Basisschool Sint-Paulus Sint-Denijs-Westrem © Sepp van Dun

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Schoolgebouwenmonitor 2024

Een onderzoek naar de kwaliteit, het beheer en het gebruik van de Vlaamse schoolgebouwen

AGION
AGENTSCHAP VOOR
INFRASTRUCTUUR
IN HET ONDERWIJS

www.agion.be

COLOFON

SAMENSTELLING

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

REDACTIE

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

COÖRDINATIE en EINDREDACTIE

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

GRAFISCHE VORMGEVING

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jean Eliaerts, Afgevaardigd bestuurder
Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

WEBSITE

http://www.agion.be

DEPOTNUMMER

D/2025/06467/01

HOE VERWIJST U NAAR DEZE PUBLICATIE?

AGION (2025). Schoolgebouwenmonitor 2024 – Een onderzoek naar de kwaliteit, het beheer en het gebruik van de Vlaamse schoolgebouwen.
Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
Koning Albert II-laan 15 bus 133, 1210 Brussel

Niets uit dit rapport mag worden gekopieerd of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding

VRAGEN OF OPMERKINGEN OVER DIT RAPPORT?

Mail naar info@agion.be

COPYRIGHT

©AGION
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Helix Maasmechelen © Sepp van Dun

MANAGEMENTSAMENVATTING

Wat is de schoolgebouwenmonitor?

De schoolgebouwenmonitor 2024 beschrijft via een geheel van indicatoren de kwaliteit, het gebruik en het beheer van de schoolinfrastructuur in Vlaanderen. Het is een grootschalige vrijwillige enquête die AGION om de vijf jaar uitvoert bij alle onderwijsinstellingen in de Vlaamse gemeenschap (uitgezonderd het hoger en universitair onderwijs) over alle netten heen met daarbij vragen naar feitelijke gegevens en perceptievragen.

Methode

De schoolgebouwenmonitor is een netoverschrijdend kwantitatief niet verplicht uitgebreid surveyonderzoek (enquête) bij alle onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (uitgezonderd hoger en universitair onderwijs) dat om de vijf jaar wordt uitgevoerd.

De beoordeling van de kwaliteit, het gebruik en het beheer van de onderwijsinfrastructuur gebeurt vanuit het perspectief van de deelnemende onderwijsinstellingen zelf. De respondenten van de schoolgebouwenmonitor zijn in hoofdzaak schooldirecteurs, verantwoordelijken voor de infrastructuur en leden van het schoolbestuur, die de vestigingsplaatsen van de scholen beoordelen.

Dataverzameling gebeurde door middel van een online enquêtering naar 9 627 vestigingsplaatsen. De responsgraad bedraagt 32%.

De vragenlijst van de huidige schoolgebouwenmonitor werd grondig hervormd om de responstijd sterk te verminderen gezien het een bijkomende vrijwillige inspanning vraagt van de respondent. Daarnaast werd de vragenlijst zo goed mogelijk afgestemd op de actuele ontwikkelingen in het onderwijslandschap. De hervorming laat niet toe om voor elk item in de resultaten een longitudinale vergelijking weer te geven met de vorige editie van de schoolgebouwenmonitor. Waar mogelijk worden de cijfergegevens vergeleken met de vorige editie van de schoolgebouwenmonitor om de evolutie weer te geven. De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 kan steeds geraadpleegd worden om een idee te krijgen van de toenmalige resultaten.[1]

Om de resultaten representatief te maken tegenover de populatie werd de respons gewogen aan de hand van controlevariabelen uit de populatie (soort onderwijs, onderwijsnet en provincie).

1 AGION (2020). Schoolgebouwenmonitor 2018-2019 'Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen' Brussel: AGION. Raadpleegbaar via https://www.agion.be/de-schoolgebouwenmonitor-2018-2019

Centrumschool De Knipoog Tollembeek © Sepp van Dun

Besluit

De resultaten tonen een lichte **verjonging van de gebouwen** en we observeren dat een substantieel aandeel van de gebouwen voor onderwijs in de voorbije jaren **grote verbouwingen of renovaties** hebben ondergaan. Dit is een gevolg van de toename aan investeringsmiddelen die de afgelopen jaren werden voorzien.

We observeren ten opzichte van de vorige schoolgebouwenmonitor in 2018-2019 een kleine verbetering in bezettingsgraad van de **leslokalen**, al is er nog steeds sprake van overbezetting in ongeveer een vierde van de leslokalen. Wanneer we de buitenruimte onder de loep nemen zien we dat vestigingsplaatsen vandaag nog steeds vooral over **verharde speelplaatsen** beschikken. De aanleg van **groene speelplaatsen** en onverharde zones krijgt steeds meer aandacht. Een groeiend aantal scholen zet hier op in, waarbij men beroep kan doen op subsidiemogelijkheden vanuit zowel het beleidsdomein Onderwijs en Vorming als Omgeving. De helft van de vestigingsplaatsen heeft vandaag nog geen groene speelplaats.

De **algemene kwaliteit** van de schoolgebouwen op vlak van veiligheid en hygiëne, bouwtechnische staat, functionaliteit, gebruikscomfort, belevingswaarde, kosten en schooldomein is **verbeterd** tussen de periode 2018-2019 en 2024. De resultaten tonen wel verschillende **aandachtspunten** die verdere opvolging en verbetering vragen: ventilatie, maatregelen voor integrale toegankelijkheid, temperatuur in de lokalen, een vlotte openstelling van de school(sport) infrastructuur, akoestisch comfort, fietsveilige nabije omgeving en inbraakbeveiliging.

Een groeiend aantal vestigingsplaatsen stelt de gebouwen open voor **buitenschools gebruik**. Dit is een belangrijke evolutie gezien de talrijke opportuniteiten van onderwijsinfrastructuur om ook buiten de schooluren ingezet te worden én de grote vraag naar ruimte voor lokale verenigingen, sportclubs, buurtinitiatieven, … Een belangrijk aspect dat vlot buitenschools gebruik faciliteert is de mate waarin de onderwijsinfrastructuur op een veilige manier kan opengesteld worden.

In deze schoolgebouwenmonitor werd er ook gepeild naar de aanwezigheid van concrete **toegankelijkheidsmaatregelen** in de gebouwen en op de site in functie van integrale toegankelijkheid. De resultaten tonen dat toegankelijkheidsmaatregelen slechts in beperkte mate aanwezig zijn op de vestigingsplaatsen, een gelijkaardig patroon ten opzichte van de vorige editie van de schoolgebouwenmonitor.

De vierde editie van de schoolgebouwenmonitor toont een sterke positieve evolutie op vlak van **het beheer van de gebouwen**. Zo beschikt de grote meerderheid van de vestigingsplaatsen vandaag over een verantwoordelijke voor beheer en onderhoud en een verantwoordelijke voor de opvolging van infrastructuurwerken. Het gebouwbeheer van de vestigingsplaatsen gebeurt vaker op een gecentraliseerde wijze. Dit betekent dat eenzelfde actor meerdere vestigingsplaatsen beheert. Ook hier merken we een sterke stijging op ten opzichte van de vorige editie in 2018-2019. Deze trend ligt in lijn met de fusiebewegingen en schaalvergrotingen die het recente onderwijslandschap kenmerken.

De beleidsinspanningen voor investeringen in de **afbouw van stookolie, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie** hebben een positieve impact. Het gebruik van stookolie als energiebron is verder afgenomen. Het aantal vestigingsplaatsen dat zelf energie opwekt is verdubbeld ten opzichte van vorige meting in 2018-2019. Dit gebeurt hoofdzakelijk via zonnepanelen. Er is ook een stijging in het gebruik van warmtepompen.

De voorbije jaren werd er bijzondere aandacht besteed aan de **asbestproblematiek**. Scholen kunnen beroep doen op specifieke financiële ondersteuning om asbest te laten verwijderen. Er blijkt vandaag nog steeds in ruim meer dan de helft van de vestigingsplaatsen asbest aanwezig te zijn in de gebouwen. Een groter aandeel vestigingsplaatsen heeft concrete plannen om de asbest te verwijderen, in vergelijking met de meting in 2018-2019.

Ook **loden leidingen** blijken nog steeds in een derde van de gebouwen op de vestigingsplaatsen aanwezig te zijn. In slechts een op de vier vestigingsplaatsen met loden leidingen zijn er concrete plannen om de loden leidingen te vervangen.

Centrumschool De Knipoog Tollembeek © Sepp van Dun

Sint-Jozefcollege Aarschot © Sepp van Dun

Resultaten

A. Beschrijving van het gebouwenpark

De huidige totale omvang van het gebouwenpark wordt geschat op ongeveer 19 miljoen m^2.

Het gebouwenpark verjongt verder.

47% van de gebouwen op de vestigingsplaatsen voor onderwijs werd gebouwd in de periode vóór 1970. Dit is twee procentpunten minder dan tijdens de vorige meting in 2018-2019. Het aandeel oudere gebouwen neemt verder af. 16% van de gebouwen werd gebouwd tijdens de laatste 10 jaar, waarvan 6% tijdens de laatste vijf jaar.

Meer gebouwen ondergaan een grote verbouwing of renovatie.

In 2024 hebben meer gebouwen doorheen de jaren een grote verbouwing of renovatie ondergaan: 62% ten opzichte van 58% in 2018-2019. In 34% van de gebouwen gebeurde de grote verbouwing of renovatie tijdens de voorbije 10 jaar, waarvan 18% in de voorbije vijf jaar. De meeste gebouwen zijn permanente gebouwen (95%). In 5% van de gebouwen gaat het over modulaire units of systeembouw. Dit is 5% minder dan in de periode 2018-2019.

De inrichtende machten zijn eigenaar van 58% van de gebouwen, ongeveer dezelfde verhouding als tijdens de vorige meting in 2018-2019 (59%). Zakelijk recht bedraagt 35% en huur als type eigendomsrecht omvat 7% van de gebouwen die voor onderwijs gebruikt worden.

B. Beoordeling van de kwaliteit van het gebouwenpark

• Bezetting van binnen- en buitenruimte

De bezettingsgraad van leslokalen is verbeterd.

Deze editie van de schoolgebouwenmonitor maakt een onderscheid tussen binnenruimte en buitenruimte. We stellen vast dat op 58% van de vestigingsplaatsen de gewone leslokalen volledig bezet zijn. Dit is 2% minder in vergelijking met de meting in 2018-2019. Voor 24% van de vestigingsplaatsen zijn de leslokalen overbezet of is er sprake van acuut plaatsgebrek. Dit is eveneens 2% minder in vergelijking met de meting in 2018-2019. Op 82% van de vestigingsplaatsen zijn gewone leslokalen dus volledig bezet of overbezet ten opzichte van 86% in de periode 2018-2019. We observeren dus een verbetering in bezettingsgraad van de leslokalen ten opzichte van vorige meting in 2018-2019.

Op vlak van buitenruimte zien we dat verharde speelplaatsen het vaakst voorkomen. In 49% van de vestigingsplaatsen is de verharde speelplaats volledig bezet en in 11% is er sprake van overbezetting of acuut plaatsgebrek. In 60% van de vestigingsplaatsen is er dus volledige tot overbezetting van de verharde speelplaats. Groene speelplaatsen en onverharde zones zijn in respectievelijk 50% en 44% van de vestigingsplaatsen niet ter beschikking. De mate van volledige bezetting en overbezetting is ongeveer hetzelfde voor beide types buitenruimte. 28 tot 29% volledige bezetting en 5% overbezetting of acuut plaatsgebrek.

Sint-Paulus Sint-Denijs-Westrem © Sepp van Dun

• Dimensies en criteria van kwaliteit

Er werden 56 criteria gemeten binnen zeven kwaliteitsdimensies van de gebouwen: veiligheid en hygiëne, bouwfysische staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde, kosten en schooldomein. De algemene kwaliteit van de schoolgebouwen binnen deze zeven facetten is verbeterd tussen de periode 2018-2019 en 2024.

Op 84% van de vestigingsplaatsen is **'de veiligheid in de gebouwen'** in totaliteit goed. De constructieve veiligheid en veiligheid in gebruik van de gebouwen worden het meest positief geëvalueerd. Inbraakbeveiliging blijkt in ruim de helft van de vestigingsplaatsen goed te zijn.

Op vlak van **'bouwtechnische staat'** oordeelt 67% van de vestigingsplaatsen dat de algemene staat van de gebouwen goed is. Een grote meerderheid van de vestigingsplaatsen oordeelt dat er goede elektriciteitsvoorzieningen zijn en dat de buiten- en binnenmuren en verwarmingsinstallatie in goede staat zijn. Een lagere proportie vestigingsplaatsen (37%) is positief over de staat van voorzieningen voor ventilatie. De recente verhoogde aandacht voor ventilatie kan dit resultaat mee verklaren.

De **'algemene functionaliteit'** van de gebouwen wordt in 80% van de vestigingsplaatsen als goed bevonden. De grote meerderheid van de vestigingsplaatsen geeft aan dat er een vlotte circulatie is tussen de lokalen en dat de gebouwen voldoende bereikbaar zijn voor alle types weggebruikers. Ruim de helft van de vestigingsplaatsen oordeelt dat de gebouwen voldoende toegankelijk zijn voor personen met een handicap of zorgnoden. Ongeveer de helft van de vestigingsplaatsen stelt dat de lokalen flexibel en multifunctioneel te gebruiken zijn en minder dan de helft van de vestigingsplaatsen oordeelt dat de schoolsportinfrastructuur vlot en veilig buiten de schooluren kan gebruikt worden. Iets meer dan de helft van de vestigingsplaatsen geeft aan dat de gebouwen over voldoende capaciteit beschikken.

Het **'gebruikscomfort'** in de gebouwen wordt door 77% van de vestigingsplaatsen als algemeen goed beoordeeld. De grote meerderheid van de vestigingsplaatsen beschikt over lokalen die goed verlicht kunnen worden. De meerderheid van de vestigingsplaatsen geeft ook aan dat er in de lokalen goede verluchting of ventilatie mogelijk is, ondanks dat slechts 37% oordeelt dat voorzieningen voor ventilatie in goede staat zijn. Verluchting of ventilatie kan echter ook via bijvoorbeeld het openen van de ramen. Ongeveer de helft van de vestigingsplaatsen oordeelt dat de lokalen een aangename temperatuur hebben. Dit betekent niet te warm in de zomer en niet te koud in de winter. De resultaten tonen aan dat ongeveer de helft van de vestigingsplaatsen geen aangename temperatuur in de lokalen ervaart. Ook op vlak van akoestisch comfort is er een aanzienlijk aantal vestigingsplaatsen die beide criteria negatief beoordelen.

73% van de vestigingsplaatsen geeft aan dat **'de belevingswaarde'** van de gebouwen over het algemeen goed is. Op de meerderheid van de vestigingsplaatsen is er sprake van een stimulerende leer- en werkomgeving voor de gebruikers en stelt men dat het schoolgebouw een uitnodigende plaats is waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen.

De dimensie **'gebruiks- en onderhoudskosten'** toont aan dat ongeveer de helft van de vestigingsplaatsen vindt dat de kosten van de gebouwen over het algemeen in verhouding staan tot de oppervlakte. Vooral de energiekosten staan volgens de vestigingsplaatsen niet in verhouding tot de oppervlakte van de gebouwen.

Tot slot werd **'het schooldomein en de omgeving van de school'** bevraagd. 70% van de vestigingsplaatsen geeft aan dat het schooldomein en de omgeving van de school over het algemeen voldoen aan de verwachtingen die men heeft. De grote meerderheid van de vestigingsplaatsen oordeelt dat de onmiddellijke nabijheid van de school voldoende veilig is voor voetgangers. Als we de fietsveiligheid bekijken, zien we dat ongeveer 1 op 4 van de vestigingsplaatsen oordeelt dat de onmiddellijke nabijheid onveilig is voor fietsers.

Freinetmiddenschool Gent © Sepp van Dun

Lutgardisschool Etterbeek © Sepp van Dun

C. Gebruik van de gebouwen

• Buitenschools gebruik

Er is meer buitenschools gebruik. Op 67% van de vestigingsplaatsen worden de gebouwen ook buitenschools gebruikt. Dit is 5% meer in vergelijking met vorige editie van de schoolgebouwenmonitor (2018-2019). In 66% van deze vestigingsplaatsen gaat het over regelmatig gebruik buiten de normale schooluren. Waar sprake is van regelmatig buitenschools gebruik, zien we dat 31% van de vestigingsplaatsen de gebouwen voor minstens 19 uur per week buitenschools openstellen. Sportzalen en leslokalen worden het meest buiten de normale schooluren gebruikt. Vervolgens blijken polyvalente zalen of auditoria, eetzalen of refters en speelplaatsen ook regelmatig buitenschools gebruikt te worden.

Vooral verenigingen (sportclub, buurtvereniging, bejaardenclub) maken gebruik van de gebouwen buiten de normale schooluren. In bijna de helft van de vestigingsplaatsen gaat het om de instelling zelf die ook buiten de normale schooluren de gebouwen blijft gebruiken voor buitenschoolse activiteiten.

Als er buitenschools gebruik van de gebouwen plaatsvindt, gaat het vooral over activiteiten in het kader van sport, spel en beweging en aan onderwijs gerelateerde activiteiten zoals cursussen en opleidingen.

In de periode 2018-2019 werd actief gecommuniceerd dat schoolgebouwen van de toekomst multifunctioneel zijn in gebruik. Afgelopen jaren zijn er verschillende acties ondernomen om scholen te stimuleren in het openstellen van hun infrastructuur. Zo waren er bijvoorbeeld periodieke subsidieoproepen voor projecten in verband met het openstellen van schoolinfrastructuur. Een foldercampagne informeerde scholen over het belang van openstellen en hoe dit te realiseren. De resultaten tonen dat de aanwezigheid van buitenschools gebruik de voorbije vijf jaar positief geëvolueerd is.

• Cohabitatie met andere onderwijsinstellingen

33% van de vestigingsplaatsen deelt een gebouwencomplex of site met een andere onderwijsinstelling. Dit is ongeveer hetzelfde in vergelijking met de vorige meting in 2018-2019 (32%). Van deze vestigingsplaatsen die een gebouw delen met een andere onderwijsinstelling, werkt ook 73% samen met die andere instelling en 77% gebruikt ruimtes gemeenschappelijk.

• Cohabitatie met niet-onderwijsinstellingen

Er is meer cohabitatie met niet-onderwijsinstellingen. 27% van de vestigingsplaatsen van scholen is op de een of andere manier geïntegreerd in een gebouwencomplex of site waar ook andere functies zijn gehuisvest zoals socio-culturele instelling, een bedrijf, kantoor of overheidsdienst, een kinderdagverblijf of woonzorgcentrum. Dit is 6% meer in vergelijking met de resultaten uit de vorige schoolgebouwenmonitor. Bij 53% van deze vestigingsplaatsen wordt er ook inhoudelijk samengewerkt met deze functies, ten opzichte van 65% in 2018-2019. Bij 69% van de vestigingsplaatsen is er sprake van gemeenschappelijk gebruik van ruimtes met andere niet-onderwijsfuncties, ten opzichte van 56% in de vorige meting (2018-2019).

• Gebruik van externe infrastructuur door scholen

54% van de vestigingsplaatsen maakt tijdens de schooluren ook gebruik van externe infrastructuur, ten opzichte van 60% in de vorige meting (2018-2019). Dit blijkt in 80% van de vestigingsplaatsen op regelmatige basis te zijn. Scholen maken tijdens de schooluren vooral extern gebruik van een sportzaal en een zwembad. Het gaat vooral om voorzieningen van de gemeente of provincie.

Regina Pacisinstituut Brussel © Sepp van Dun

D. Beheer van de gebouwen

• Verantwoordelijken beheer en opvolging werken

Er zijn meer verantwoordelijken voor beheer en opvolging van werken. Op 85% van de vestigingsplaatsen is er een verantwoordelijke voor beheer en onderhoud. Bij de vorige meting in 2018-2019 bedroeg dit 72%. 87% van de vestigingsplaatsen geeft aan een verantwoordelijke te hebben voor de opvolging van infrastructuurwerken, ten opzichte van 79% in 2018-2019. Op 71% van de vestigingsplaatsen worden de gebouwen overkoepelend beheerd. In 29% is er sprake van gebouwbeheer per vestigingsplaats. We stellen dus vast dat het gebouwbeheer van de vestigingsplaatsen hoofdzakelijk op een gecentraliseerde manier gebeurt of meerdere vestigingsplaatsen door eenzelfde actor worden beheerd. Vandaag hanteert een groter aandeel vestigingsplaatsen een overkoepelend beheer van de gebouwen in vergelijking met vijf jaar geleden. De fusiebewegingen en schaalvergrotingen die veel onderwijsinstellingen de afgelopen vijf jaren hebben doorgevoerd kunnen dit verklaren. De Vlaamse Overheid heeft de voorbije jaren beleid gevoerd om schaalvergroting te stimuleren binnen het onderwijs.

• Beheersplannen

89% van de vestigingsplaatsen beschikt over een globaal preventieplan. Op 65% van de vestigingsplaatsen is een gebouwenbeheersplan aanwezig voor onderhoudswerken, periodiek nazicht van installaties, slijtage, poetsen, … Een masterplan voor schoolinfrastructuur en een gezondheidsbeleid zijn in 45% en 44% van de vestigingsplaatsen aanwezig. 5% van de vestigingsplaatsen geeft aan dat er geen beheersplannen aanwezig zijn voor de gebouwen op de vestigingsplaats.

• Energiegebruik

De meest gebruikte energiebron is aardgas met 92%, ten opzichte van 84% bij de vorige meting in 2018-2019. Op 34% van de vestigingsplaatsen wordt (ook) elektriciteit gebruikt voor verwarming, gevolgd door stookolie op 16% van de vestigingsplaatsen. Het gebruik van stookolie is verder afgenomen met 6 procentpunten (22% in 2018-2019). 4% van de respondenten rapporteren andere energiebronnen.

37% van de vestigingsplaatsen geeft aan dat er zelf energie wordt opgewekt. Dit is een beduidende stijging met 17% ten opzichte van de vorige meting in 2018-2019 (20%). Bijna alle vestigingen (97%) waar energieopwekking plaatsvindt, maken gebruik van zonnepanelen. Andere mogelijke technieken van energieopwekking zijn veel minder aanwezig. 12% van de vestigingsplaatsen wekt energie op via een warmtepomp, ten opzichte van 9% in de vorige meting. 3% van de vestigingsplaatsen gebruikt een zonneboiler, een daling met 2% in vergelijking met de meting in 2018-2019.

De resultaten tonen aan dat de beleidsinspanningen omtrent investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie een positieve impact hebben. Zo is er een duidelijke stijging ten opzichte van de vorige meting (2018-2019) in het aantal vestigingsplaatsen dat zelf energie opwekt. Dit gebeurt hoofdzakelijk via zonnepanelen en warmtepompen. Het gebruik van stookolie is ook gevoelig gedaald. Sinds 2022 is de plaatsing van een stookolieketel niet meer toegestaan. De Vlaamse Regering kende afgelopen legislatuur specifiek middelen toe om scholen te ondersteunen in de definitieve uitdienstname van oude stookolieketels.

• Toegankelijkheid

We peilden naar de aanwezigheid van toegankelijkheidsmaatregelen in de gebouwen en op de site in functie van integrale toegankelijkheid. Op 70% van de vestigingsplaatsen is het toegangspad vanaf de publieke weg naar de schoolingang vlot beloopbaar en veilig voor iedereen (drempelloos, obstakelvrij, makkelijk berijdbaar met een rolstoel of kinderwagen). De helft van de vestigingsplaatsen rapporteert dat de toegang tot de schoolgebouwen drempelloos is en dat de les- en leraarslokalen toegankelijk zijn voor personen met een beperking. Andere maatregelen, zoals hellingspaden, aangepaste parkeerplaatsen, een lift en aangepast sanitair, blijken op minder dan de helft van de vestigingsplaatsen aanwezig te zijn. We zien dat er op 7% van de vestigingsplaatsen geen van de opgesomde toegankelijkheidsmaatregelen aanwezig zijn.

Net zoals in de vorige schoolgebouwenmonitor (2018-2019) merken we op dat verschillende toegankelijkheidsmaatregelen vaak in minder dan de helft van de vestigingsplaatsen aanwezig zijn.

• Asbest

Scholen hebben beduidend meer concrete plannen om asbest te verwijderen in vergelijking met de vorige meting.

Op basis van de antwoorden van de respondenten blijkt dat op 94% van de vestigingsplaatsen een asbestinventaris werd opgemaakt op basis van de antwoorden van de respondenten. Dit is ongeveer dezelfde proportie als in de schoolgebouwenmonitor 2018-2019 (95%). Wat de aanwezigheid van asbest op de vestigingsplaats betreft geeft 61% van de vestigingsplaatsen aan dat er momenteel asbest in de gebouwen aanwezig is, ten opzichte van 58% in de vorige meting. Deze toename kan verklaard worden door de verplichting van het asbestattest en de campagnes van de overheid. Voor de vestigingsplaatsen waar er asbest aanwezig is, stelt 51% dat er concrete plannen zijn om tot verwijdering over te gaan. Dit is beduidend hoger in vergelijking met de meting in 2018-2019, waar er slechts in 39% van de vestigingen met asbest concrete plannen waren om tot verwijdering over te gaan.

Wanneer uit het asbestattest blijkt dat asbest-verwijdering noodzakelijk is om tot een asbestveilige toestand te komen, voorzien de OVAM, AGION en het GO! een tussenkomst voor asbestverwijdering. Deze financiële stimulans lijkt scholen vandaag duidelijk aan te zetten tot concrete plannen voor asbestverwijdering. Bovendien heeft de minister van Onderwijs recentelijk beslist om de kosten van asbestverwijdering voor 100% terug te betalen.

• Loden leidingen

Op 30% van de vestigingsplaatsen waar men kennis heeft over het type leidingen, blijken er loden (water) leidingen aanwezig te zijn. Dit is ongeveer hetzelfde resultaat als in de vorige meting 2018-2019 (31%). Op 25% van de vestigingsplaatsen met loden leidingen zijn er concrete plannen om de loden leidingen te vervangen, ten opzichte van 22% in 2018-2019.

Provinciale School voor Buitengewoon Onderwijs
De Sterretjes Tienen © Sepp van Dun

E. Kwaliteit en bezetting naar onderscheidende variabelen

• Soort onderwijs

Op vlak van de kwaliteitsdimensie **'veiligheid en hygiëne'** zien we voor de algemene beoordeling een verschil tussen permanente vorming en de andere soorten onderwijs. Meer vestigingsplaatsen uit het basisonderwijs, secundair onderwijs, internaten, CLB's en leersteuncentra geven aan dat de veiligheid in de gebouwen in totaliteit goed is. Een goede brandbeveiliging wordt significant vaker gerapporteerd in internaten en CLB's en leersteuncentra. Tot slot zien we dat de vestigingsplaatsen van het basisonderwijs significant minder goed beveiligd zijn tegen inbraak in vergelijking met de andere soorten onderwijs.

Wanneer we de kwaliteitsdimensie **'bouwkundige staat'** volgens soort onderwijs bekijken, observeren we significante verschillen tussen het basisonderwijs en het secundair onderwijs voor de volgende criteria: staat van de daken, staat van ramen en deuren, staat van de elektriciteitsvoorzieningen, staat van de ventilatievoorzieningen. Hierbij merken we dat de vestigingsplaatsen van het basisonderwijs deze criteria positiever beoordelen dan de vestigingsplaatsen van het secundair onderwijs. De voorzieningen voor ventilatie worden ook significant positiever beoordeeld op vestigingsplaatsen voor permanente vorming en internaten in vergelijking met het secundair onderwijs.

De algemene **'functionaliteit van de gebouwen'** krijgt een gelijkaardige beoordeling voor de verschillende soorten onderwijs. Er is enkel een significant betere beoordeling door het basisonderwijs in vergelijking met permanente vorming. We zien dat er beduidend minder voldoende capaciteit gerapporteerd wordt in de gebouwen van het secundair onderwijs in vergelijking met het basisonderwijs, internaten en CLB's en leersteuncentra. Meer vestigingsplaatsen van het secundair onderwijs oordelen dat een vlotte en veilige openstelling van schoolsportinfrastructuur buiten de schooluren mogelijk is, in vergelijking met het basisonderwijs. Significant meer vestigingsplaatsen voor permanente vorming oordelen dat de gebouwen voldoende toegankelijk zijn voor personen met een handicap of zorgnoden in vergelijking met het basisonderwijs, secundair onderwijs en internaten.

Op vlak van de kwaliteitsdimensie **'belevingswaarde van de gebouwen'** zien we dat de vestigingsplaatsen in het basisonderwijs en internaten vaker oordelen dat de belevingswaarde van de gebouwen over het algemeen goed is in vergelijking met het secundair onderwijs. Schoolgebouwen in het basisonderwijs en internaten zijn vaker een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden kunnen voelen in vergelijking met het secundair onderwijs. Eenzelfde observatie geldt voor het schoolgebouw als stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers.

De resultaten van de kwaliteitsdimensie '**gebruiks- en onderhoudskosten'** tonen aan dat de vestigingsplaatsen van permanente vorming oordelen dat de kosten minder in verhouding staan tot de oppervlakte in vergelijking met de andere soorten onderwijs. We observeren ook een significant verschil tussen basisonderwijs en secundair onderwijs voor volgende criteria: een algemene beoordeling van de kosten in verhouding tot de oppervlakte, de onderhoudskosten en de energiekosten. Het basisonderwijs oordeelt vaker dat deze kosten in verhouding staan tot de oppervlakte.

Een laatste kwaliteitsdimensie peilde naar het **'schooldomein en de omgeving'**. Er is geen significant verschil tussen de soorten onderwijs op vlak van de algemene beoordeling over het schooldomein en de omgeving van de school. Enkel internaten geven beduidend vaker aan dat het schooldomein en de omgeving van de school over het algemeen aan de verwachtingen voldoet. Fietsveiligheid, veiligheid voor voetgangers en de aanwezigheid van voldoende andere functies in de nabijheid van de school is volgens de respondenten minder aanwezig in het basisonderwijs in vergelijking met de andere soorten onderwijs. Vestigingsplaatsen in het basisonderwijs rapporteren vaker dan het secundair onderwijs dat het gebouw in een open relatie staat ten opzichte van haar ruimtelijke omgeving en dat er voldoende natuurlijke elementen zoals gras en bomen aanwezig zijn.

Op vlak van **de bezetting van leslokalen** observeren we een verschil in volledige bezetting van de leslokalen in het basisonderwijs ten opzichte van het secundair onderwijs en de andere soorten onderwijs. Volledige bezetting van leslokalen blijkt het sterkst aanwezig in het basisonderwijs. Overbezetting of acuut plaatsgebrek komt significant vaker voor in het secundair onderwijs in vergelijking met het basisonderwijs.

• Onderwijsnet

Voor wat betreft de eerste kwaliteitsdimensie **'veiligheid en hygiëne'**, observeren we enkele significante verschillen tussen de onderwijsnetten. Vestigingsplaatsen van het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO) geven vaker dan vestigingsplaatsen van het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (GO!) aan dat de veiligheid in de gebouwen over het algemeen goed is, dat de constructie geen gevaar oplevert voor instorting of stabiliteit en dat het sanitair voldoende hygiënisch en in goede staat is. Verder zien we dat vestigingsplaatsen van het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) ook significant vaker oordelen dat het sanitair voldoende hygiënisch en in goede staat is, in vergelijking met de beoordeling van vestigingsplaatsen van het GO!.

Op vlak van **'bouwkundige staat'** observeren we voor bijna alle criteria, behalve de staat van verf of behang, een betere beoordeling door vestigingsplaatsen van het VGO en OGO in vergelijking met het GO!.

Wanneer we de evaluatie van de '**functionaliteit van de gebouwen'** bekijken merken we op dat de vestigingsplaatsen van het VGO significant vaker aangeven dat de functionaliteit van de gebouwen in totaliteit goed is, in vergelijking met de andere onderwijsnetten. In vergelijking met het OGO oordelen meer vestigingsplaatsen van het GO! en het VGO dat er gelegenheid is om zich terug te trekken of elkaar in informele sfeer te ontmoeten en dat de circulatieruimtes en speelplaatsen voldoende toezicht op de leerlingen toelaten. Eenzelfde observatie zien we voor de mogelijkheid tot uitbreiden van de gebouwen indien nodig. Verder merken we op dat in vergelijking met het OGO significant meer vestigingsplaatsen van het GO! oordelen dat er voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte is voor medewerkers en dat er uitzicht is van de lokalen op een (groene) buitenruimte. De vestigingsplaatsen van het VGO geven vaker aan dat de functionaliteit van de gebouwen over het algemeen goed is, in vergelijking met de andere onderwijsnetten. Er is ook een verschil waarneembaar op vlak van voldoende toegankelijk zijn van de gebouwen voor personen met een handicap of zorgnoden. Het OGO stelt dat dit vaker aanwezig is in vergelijking met het GO!. Tot slot blijkt dat significant meer vestigingsplaatsen van het VGO oordelen dat de schoolsportinfrastructuur vlot en veilig buitenschools kan gebruikt worden, in vergelijking met het OGO.

Een volgende kwaliteitsdimensie peilde naar **'het gebruikscomfort'**. Er is geen significant verschil tussen de onderwijsnetten in de algemene beoordeling van het gebruikscomfort. We merken wel een verschil op tussen het OGO, VGO en GO! op vlak van de temperatuur in de lokalen. Meer vestigingsplaatsen van het OGO en VGO oordelen dat de lokalen een aangename temperatuur hebben (niet te warm in de zomer en niet te koud in de winter), in vergelijking met het GO!. Er is ook een significant verschil tussen het OGO en GO! voor wat betreft het goed kunnen verluchten of ventileren van de lokalen. Dit blijkt meer van toepassing te zijn op de vestigingsplaatsen van het OGO dan het GO!. Significant meer vestigingsplaatsen van het VGO oordelen dat er een goed akoestisch comfort is en weinig geluidsoverlast in de lokalen, in vergelijking met OGO en GO!.

Er is op vlak van de beoordeling van de '**belevingswaarde van de gebouwen'** voor verschillende criteria een significant verschil waarneembaar tussen enerzijds de vestigingsplaatsen van het OGO en VGO en anderzijds de vestigingsplaatsen van het GO!. Beduidend meer vestigingsplaatsen in het OGO en VGO oordelen dat de belevingswaarde van de gebouwen over het algemeen goed is. Eenzelfde observatie geldt voor een aantrekkelijke vormgeving van het gebouw en de cultuurhistorische waarde van het gebouw. We zien ook dat significant meer vestigingsplaatsen van het OGO aangeven dat er in het schoolgebouw plaats is voor kunst en artistieke expressie.

De evaluatie van **'gebruiks- en onderhoudskosten'** verschilt sterk tussen de onderwijsnetten. De vestigingsplaatsen van het VGO oordelen voor alle criteria significant vaker dat de kosten in verhouding staan tot de oppervlakte in vergelijking met het GO! en OGO. We zien ook een significant verschil tussen het GO! en OGO waarbij het GO! voor de criteria vaste kosten, onderhoudskosten en energiekosten vaker oordeelt dat deze in verhouding staan tot de oppervlakte, in vergelijking met het OGO.

Significant meer vestigingsplaatsen van het VGO oordelen dat **'het schooldomein en de omgeving'** over het algemeen aan de verwachtingen voldoen, in vergelijking met het GO!. We zien ook dat meer vestigingsplaatsen van het GO! oordelen dat er voldoende andere functies in de nabijheid van de school

liggen en dat er op het domein voldoende natuurlijke elementen aanwezig zijn, in vergelijking met het VGO en OGO. De aanwezigheid van natuurlijke elementen blijkt eveneens op de vestigingsplaatsen van het VGO vaker gerapporteerd te worden in vergelijking met het OGO. Een laatste significant verschil nemen we waar tussen het OGO en VGO voor wat betreft het in open relatie staan van het gebouw ten opzichte van haar ruimtelijke omgeving. Dit is vaker het geval bij het OGO dan bij het VGO.

Op vlak van de **bezetting van leslokalen** zien we twee significante verschillen. Gedeeltelijke bezetting van de leslokalen is significant vaker aanwezig op vestigingsplaatsen van het OGO in vergelijking met het GO! en VGO. De leslokalen van het VGO zijn significant vaker volledig bezet in vergelijking met het OGO.

Bernardustechnicum campus Gelukstede Oudenaarde
© Sepp van Dun

Provinciale School voor Buitengewoon Lager Onderwijs De Zeppelin Assenede © Sepp van Dun

• Provincie

Op vlak van de kwaliteitsdimensie **'veiligheid en hygiëne'**, merken we vooral significante verschillen op tussen de provincie Antwerpen en de overige provincies. De vestigingsplaatsen in Antwerpen geven significant vaker goede beoordelingen over de veiligheid en hygiëne. Bijvoorbeeld, Antwerpen is positiever over de algemene veiligheid in de gebouwen in vergelijking met Oost- en West-Vlaanderen. De vestigingsplaatsen in Antwerpen stellen ook dat het sanitair significant vaker voldoende hygiënisch en in goede staat is in vergelijking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), Vlaams-Brabant en Oost- en West-Vlaanderen. De toegang tot het gebouw is op significant meer vestigingsplaatsen beveiligd in Antwerpen in vergelijking met Limburg. De gebouwen in Antwerpen en Limburg zijn vaker goed beveiligd tegen inbraak in vergelijking met de gebouwen in West-Vlaanderen. Opvallend is dat significant minder vestigingsplaatsen in BHG oordelen dat de gebouwen veilig zijn in gebruik (leuningen, glaspartijen, anti-slip, ...) ten opzichte de andere provincies.

Het kwaliteitscriterium **'bouwkundige staat van de gebouwen'** toont vooral significante verschillen tussen enerzijds Antwerpen en anderzijds Limburg en West-Vlaanderen. Voor bijna alle criteria over de bouwkundige staat van de gebouwen zien we dat de vestigingsplaatsen in Antwerpen in vergelijking met Limburg en West-Vlaanderen significant vaker oordelen dat er sprake is van een goede staat. Het gaat over de staat van de muren, daken, vloeren en plafonds, ramen en deuren, elektriciteitsvoorzieningen, waterleidingen en afvoer, verwarmingsinstallatie en ventilatievoorzieningen. Vestigingsplaatsen in Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant geven ook beduidend vaker aan dat de bouwkundige staat van de gebouwen goed is in vergelijking met vestigingsplaatsen in West-Vlaanderen. Dit is het geval voor de staat van de muren, verwarmingsinstallatie en ventilatievoorzieningen. De beoordeling over de staat van de verwarmingsinstallatie is minder positief in Limburg en West-Vlaanderen.

De resultaten van de kwaliteitsdimensie **'functionaliteit van de gebouwen'** tonen vooral significante verschillen tussen de vestigingsplaatsen in Limburg en de overige

provincies. Significant meer vestigingsplaatsen in Limburg oordelen dat er voldoende capaciteit is in de gebouwen in vergelijking met Antwerpen, Vlaams-Brabant, Oost- en West-Vlaanderen. Eenzelfde observatie zien we voor de aanwezigheid van voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/leerkrachten. Vestigingsplaatsen in Limburg en Oost-Vlaanderen geven aan dat ze vaker over circulatieruimtes en speelplaatsen beschikken die voldoende toezicht op de leerlingen toelaten in vergelijking met de andere provincies. We zien dat de mogelijkheid om de gebouwen uit te breiden mocht dit nodig zijn, vaker door de vestigingsplaatsen in Limburg aangegeven wordt. In BHG is er het minst sprake van mogelijkheid tot uitbreiding van de gebouwen. Tot slot observeren we dat vestigingsplaatsen in Antwerpen en Oost-Vlaanderen vaker oordelen dat de functionaliteit van de gebouwen goed is, in vergelijking met West-Vlaanderen.

De evaluatie van de kwaliteitsdimensie **'gebruikscomfort'** toont een opvallend significant verschil tussen de vestigingsplaatsen in Limburg en de andere provincies op vlak van temperatuur in de lokalen. In Limburg oordelen beduidend minder vestigingsplaatsen dat de lokalen een aangename temperatuur hebben (niet te warm in de zomer en niet te koud in de winter). Verder observeren we een significant verschil tussen de vestigingsplaatsen in Antwerpen en West-Vlaanderen voor verschillende criteria omtrent gebruikscomfort. In Antwerpen geven de vestigingsplaatsen significant vaker aan dat het gebruikscomfort in de gebouwen over het algemeen goed is, in vergelijking met West-Vlaanderen. Eenzelfde patroon zien we voor een goede verlichting van de lokalen en een goed akoestisch comfort en weinig geluidsoverlast. Ook hier geven significant meer vestigingsplaatsen een positieve beoordeling in Vlaams-Brabant in vergelijking met West-Vlaanderen. Tot slot wordt een goed akoestisch comfort significant vaker gerapporteerd in Antwerpen in vergelijking met BHG.

Op vlak van de kwaliteitsdimensie **'belevingswaarde van de gebouwen'**, observeren we dat de vestigingsplaatsen in BHG, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant significant vaker oordelen dat het schoolgebouw een aantrekkelijke vormgeving heeft, in vergelijking met de vestigingsplaatsen in Limburg. Eenzelfde observatie zien we voor wat betreft de cultuurhistorische waarde van het gebouw. Tot slot zien we dat significant meer vestigingsplaatsen in Antwerpen oordelen dat de belevingswaarde van de gebouwen over het algemeen goed is, in vergelijking met Limburg en West-Vlaanderen.

We zien weinig significante verschillen tussen de provincies voor de evaluatie van **'gebruiks- en onderhoudskosten'**. Vestigingsplaatsen in Oost-Vlaanderen oordelen vaker dat de kosten van de gebouwen over het algemeen en de onderhoudskosten in verhouding staan tot de oppervlakte, in vergelijking met vestigingsplaatsen in Antwerpen en BHG. Ook in West-Vlaanderen stellen vestigingsplaatsen vaker dat de schoonmaakkosten in verhouding staan tot de oppervlakte, in vergelijking met BHG.

Een laatste kwaliteitsdimensie onderzocht de evaluatie van **'het schooldomein en de omgeving'**. We merken op dat vestigingsplaatsen in BHG significant minder vaak oordelen dat de onmiddellijke nabijheid van de school voldoende veilig is voor fietsers in vergelijking met de andere provincies. Vestigingsplaatsen in BHG en Antwerpen geven vaker aan dat er voldoende andere functies in de nabijheid van de school liggen, in vergelijking met Limburg en West-Vlaanderen. Tot slot zien we dat de vestigingsplaatsen in Limburg vaker over voldoende natuurlijke elementen beschikken op het domein (gras, bomen, ...) in vergelijking met de vestigingsplaatsen in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

Als we de **bezetting van de leslokalen** bekijken volgens provincie, merken we enkel een significant verschil op voor wat betreft gedeeltelijke bezetting. Er is significant minder sprake van gedeeltelijke bezetting van leslokalen in de provincies BHG en Oost-Vlaanderen, in vergelijking met de andere provincies.

Beperkingen van de schoolgebouwenmonitor

De schoolgebouwenmonitor levert statistische gegevens aan over de toestand van de Vlaamse onderwijsinfrastructuur. Deze gegevens kunnen beleidsverantwoordelijken en iedereen die het scholenbouwbeleid aanbelangt ondersteunen. Toch zijn er ook beperkingen verbonden aan de schoolgebouwenmonitor. Deze limitaties vereisen dat we de resultaten met de nodige voorzichtigheid benaderen.

De finaliteit is het verzamelen en presenteren van kwantitatieve gegevens die de beleidsbeoordeling kunnen informeren. De schoolgebouwenmonitor verzamelt, verwerkt en presenteert beleidsrelevante informatie over het schoolgebouwenpark via grootschalig wetenschappelijk surveyonderzoek. Andere benaderingen geven ook een beeld over de bestaande infrastructurele noden en problemen. Binnen de Vlaamse overheid zijn de doorlichtingen van de onderwijsinspectie op vlak van bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne een belangrijke bron van informatie. De kennis uit de praktijk bij de administratie, de inrichtende machten en hun koepelorganisaties over concrete bouwdossiers vormt ook een belangrijke bron van informatie over de problemen waar men op het terrein mee te kampen heeft. De schoolgebouwenmonitor wordt best gezien als een instrument dat complementair is aan deze benaderingen en dat daarmee kan worden verrijkt.

De toegepaste onderzoeksmethode heeft enkele beperkingen met betrekking tot de generaliseerbaarheid van de resultaten en de validiteit van de gebruikte indicatoren. Niet alle scholen hebben deelgenomen aan de monitor. De non-respons werd waar mogelijk geremedieerd door weging. We moeten rekening houden met een foutenmarge van 1,5%. Toch moeten we voorzichtig zijn met het generaliseren van de resultaten naar de gehele populatie.

De meetmethode heeft ook enkele beperkingen. De data is hoofdzakelijk gebaseerd op zelfrapportage ('subjectieve indicatoren') door voornamelijk directeurs of gebouwverantwoordelijken. De perceptie over bijvoorbeeld de kwaliteit van een gebouw kan voor iedereen anders zijn. Deze methode van zelfrapportering laat bepaalde aspecten van het meetobject 'kwaliteit' buiten beschouwing. Zo blijft het oordeel van andere gebruikersgroepen zoals leerlingen of leerkrachten buiten beschouwing. Ook de mening van experten die de kwaliteit van schoolgebouwen kunnen beoordelen als deskundige en objectieve buitenstaander komt hier niet aan bod. Een deel van het volledige spectrum van opinies en ervaringen over de onderwijsinfrastructuur in Vlaanderen blijft dus onbekend. Kwaliteit kan ook gemeten worden via 'objectieve indicatoren' zoals bouwfysische en bouwtechnische grootheden van geluid, licht, stabiliteit, energiegebruik, oppervlakte, ... Een meer doorgedreven evaluatie, die zowel objectieve en subjectieve indicatoren combineert en vanuit het perspectief van verschillende gebruikersgroepen meet, bleek binnen de bestaande evaluatiecontext slechts gedeeltelijk haalbaar.